

**Briuselis, 2025 m. gegužės 28 d.
(OR. en)**

9072/25

LIMITE

SAN 238

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	ES prevencijos priemonės, įskaitant tabako ir alkoholio vartojimo mažinimą – <i>Pasikeitimas nuomonėmis</i>

Delegacijoms priede pateikiamas pirmininkaujančios valstybės narės informacinis pranešimas, kuriuo bus vadovaujamasi 2025 m. birželio 20 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos (sveikata) posėdyje keičiantis nuomonėmis dėl ES prevencijos priemonių, įskaitant tabako ir alkoholio vartojimo mažinimą.

Ivadas

Diskusijos, surengtos Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdžiuose tiek Lenkijos pirmininkavimo, tiek ankstesnio pirmininkavimo laikotarpiu, rodo, kad vis skubiau reikia imtis veiksmų ligų prevencijos ir sveikatingumo skatinimo srityje. Akivaizdus tikėtinos gyvenimo trukmės ilgėjimo sulėtėjimas ES šalyse yra aiškus ženklas imtis veiksmų. Tuo pačiu bendrai sutariama, kad šiandien investuoti į visuomenės sveikatą reiškia saugesnį rytojų, mažinant būsimą neišvengiamą įtampą sveikatos priežiūros sistemose.

Vis daugiau mokslinių įrodymų rodo didelę socialinę ir ekonominę gyventojų sveikatos vertę. Sveiki gyventojai užtikrina, tai, kad didėja asmenų gerovė, socialinė sanglauda ir ekonominis darbo efektyvumas, mažėja socialinės ir ekonominės išlaidos, susijusios su sergančiųjų gydymu ir priežiūra. Sveikata ne tik kainuoja žmonėms, ji taip pat turi išmatuojamą socialinę ir ekonominę vertę. Visos politikos kryptys, kuriomis gerinama ilgalaikė gyventojų sveikata, yra ekonomiškai efektyvios.

Būtina sistemingai ir nuosekliai didinti išlaidas visuomenės sveikatai ir stiprinti valstybių narių bendradarbiavimą. Mums reikia skubių ir intensyvių veiksmų, kad būtų sumažintas neigiamų sveikatą lemiančių veiksnių poveikis. Šie veiksmai turėtų apimti reguliavimo priemones ir švietimo veiklą, intervencines priemones sveikatingumo skatinimo srityje ir ligų prevenciją.

Turime daug greičiau ir veiksmingiau reaguoti į reiškinius, atsirandančius dėl komercinių sveikatą lemiančių veiksnių poveikio, kurį skatina didelės pramonės investicijos į kenksmingų produktų rinkodarą.

Būtina rinkti ir vertinti žinias apie visuomenės sveikatos veiksmų veiksmingumą ir efektyvumą. Tokie veiksmai turi būti tarpdalykiniai ir neapsiriboti tradiciniu socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros sistemos, švietimo, aplinkos apsaugos valdymo ir klimato kaitos bei biologinės įvairovės nykimo prevencijos atskyrimu. Šiems veiksmams reikalingas sistemingas planavimas, vertinimas ir nuolatinis koregavimas siekiant optimizuoti, tačiau taip pat reikia reaguoti į spartėjančius aplinkos pokyčius. Labai vertingas to aspektas yra reguliarus ir oficialus valstybių narių ir Europos Sąjungos lygmens bendradarbiavimas.

Alkoholio vartojimas

Su alkoholio vartojimo ribojimo užduotimi susiję aspektai turėtų būti svarstomi atsižvelgiant į visuomenės sveikatą ir visuomenės saugą.

Anot PSO, alkoholio vartojimas yra trečias pagal svarbą rizikos žmonių sveikatai veiksnys.

Daugiau kaip 200 ligų gali būti susijusios su alkoholio vartojimu¹. Dažniausia mirties priežastis, susijusi su piktnaudžiavimu alkoholiu, yra širdies ir kraujagyslių ligos, įskaitant miokardo infarktą ir insultą.

Daugelyje mokslinių tyrimų etanolis nurodytas kaip vienas iš pagrindinių veiksnių, dėl kurio padidėja bent 7 piktybinių navikų, įskaitant tuos, kurie pažeidžia burnos ertmę, ryklę, gerklą, krūtis ir kepenis, rizika.

Alkoholio vartojimas taip pat labai susijęs su psichikos sveikatos sutrikimais.

Lenkija užima aukščiausią vietą ES šalių, kuriose daugiausia mirčių dėl su alkoholio vartojimu susijusių psichikos ir elgesio sutrikimų, sąrašė.

Nesugebėjimo sumažinti alkoholio vartojimą pasekmės turėtų paskatinti mus visus apsvarstyti, kokių priemonių reikėtų imtis siekiant pagerinti visuomenės sveikatą, saugą ir sumažinti socialines bei ekonomines išlaidas.

Remiantis moksliniais tyrimais ir susijusiomis PSO rekomendacijomis, veiksmingiausios priemonės yra šios:

- **riboti ekonominį prieinamumą** taikant tinkamą alkoholio kainų politiką;
- **riboti fizinį prieinamumą**, t. y. užtikrinti ribotą alkoholio pardavimo vietų skaičių ir jų darbo valandas;
- **drausti ir riboti** alkoholinių gėrimų **reklamą ir pardavimo skatinimą** ir užtikrinti šios srities teisės aktų vykdymą.

¹ <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/alcohol-use>.

Riboti fizinį ir ekonominį alkoholio prieinamumą yra viena iš veiksmingiausių, pigiausių ir lengviausiai prieinamų priemonių, kuriomis siekiama sumažinti alkoholio vartojimą. Fizinis ir ekonominis alkoholio prieinamumas daro tiesioginį poveikį vartojimo lygiui ir susijusioms sveikatos, socialinėms ir, atitinkamai, ekonominėms problemoms.

Minėtos strategijos turėtų būti remiamos vykdant prevencinę ir šviečiamąją veiklą, tačiau alkoholio prieinamumo kontrolės ir apribojimų politikos negalima pakeisti švietimu, prevencija, priklausomybės gydymu ir parama šeimoms. Visi šie elementai turėtų būti įtraukti į išsamią alkoholio politiką.

Tabako ir nikotino gaminių vartojimas

Šiais metais sukanka vienuolika metų, kai buvo paskelbta 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/40/ES dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių tabako ir susijusių gaminių gamybą, pateikimą ir pardavimą, suderinimo, kuria panaikinama Direktyva 2001/37/EB.

Pastaraisiais metais Europoje atsirado naujų grėsmių visuomenės sveikatai, kurios labai trukdo įgyvendinti veiksmingą Europos Sąjungos vykdomą kovos su rūkymu politiką (pvz., gaminiai, kurių sudėtyje yra sintetinio nikotino, vienkartinės elektroninės cigaretės). Šių gaminių naudojimas yra ypač pavojingas jaunimui, nes tai kelia realią grėsmę, dėl kurios tūkstančiai nepilnamečių gali tapti priklausomi nuo nuodingosios medžiagos nikotino. Valstybės narės imasi įvairių priemonių tabako ir susijusių gaminių vartojimui mažinti. Svarbu stebėti šių priemonių veiksmingumą.

Politikos pasiūlymai valstybėms narėms

- Nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms **pradėti sistemingai ir instituciniu lygmeniu keistis patirtimi** įvairių sveikatos programų ir politikos srityse, įskaitant keitimąsi duomenimis ir patirtimi, susijusia su visuomenės sveikatos iniciatyvų įgyvendinimo sėkmingais ir nesėkmingais atvejais.
- **Nagrinėti ir plėtoti bendrus Europos principus** dėl sveikatingumo skatinimo ir ligų prevencijos, kurie gali suteikti pridėtinės vertės keičiantis žiniomis, ištekliais ir remiant standartų derinimą, įskaitant susitarimą dėl skaidrių ir nuoseklių intervencinių priemonių vertinimo kriterijų, kad būtų išlaikyta jų aukšta kokybė.
- **Vykdyti veiklą, susijusią su gerosios patirties taikomumu ir pritaikomumu** įvairiuose nacionaliniuose ir vietos kontekstuose, remiantis sistemingu informacijos apie veiksmingas priemones teminėse srityse ir intervencinių priemonių tikslines grupes rengimu.

Planuojant visuomenės sveikatos paslaugas visoje ES reikėtų atsižvelgti į: teorijas ir mokslinius įrodymus; sparčiai kintančius bendruomenių poreikius; turimus išteklius ir prioritetus; žmonių gyvenimą lemiančius kontekstinius veiksnius ir taikytas intervencines priemones. Visų pirma jomis turėtų būti tenkinami gyventojų sveikatos poreikiai skirtingais gyvenimo etapais. Kartu reikia teikti pirmenybę vaikams ir paaugliams, kurie patiria naujų ir neigiamų dirgiklių poveikį, ir pažeidžiamoms grupėms, įskaitant pagyvenusius žmones.

Ligų prevencija, ypač infekcinių ligų prevencija, tapo dideliu iššūkiu Europos Sąjungai – erdvei, kuriai būdingos atviros sienos ir judėjimo laisvė ir kurioje susiduriama su didėjančia imigracijos banga iš įvairių pasaulio vietų.

DISKUSIJAI SKIRTI KLAUSIMAI

1. Kokie, jūsų nuomone, yra pagrindiniai Europos Sąjungos veiklos prioritetai visuomenės sveikatos srityje per ateinančius 3–5 metus?
2. Ar yra kokia nors veikla, kuri turėtų būti vykdoma ES lygmeniu, pasitelkiant Europos institucijas? Kokia yra ši veikla?
3. Kokių praktinių veiksmų galime imtis ES viduje ir tarp valstybių narių, kad būtų sustiprintas institucinis bendradarbiavimas ligų prevencijos ir sveikatingumo skatinimo srityse?
